

PROF DR. MESUT ÖNEN İLE SÖYLEŞİ

Araş Gör. Sevgi USTA*

Akademik hayatı nasıl bir ortamda, neden tercih ettiniz?

Benim akademik kariyere girişim Fakülteden mezuniyetimden on yıl sonradır. 1951 yılında İ.Ü. Hukuk Fakültesi'nden mezun oldum. Mezun olduktan sonra avukatlık stajı yapmaya başladım. Avukatlık stajını yarım bırakarak askerlik görevine gittim. Yedeksubay olarak askerlik görevimi yaptım, Askerlik görevimden sonra tekrar avukatlık stajına döndüm ve tamamladım. Avukatlığa başladım; fakat yaptığım avukatlık, mahkeme koridorları ve icra daireleri avukatlığı şeklindeydi ve beni tatmin etmiyordu. Avukatlığa daha üst bilgi düzeyinde başlamak istedim. O sırada amcamın ve ağabeyimin ortak oldukları avukatlık yazıhanesi beni finanse etti ve ben de İtalya'ya doktora yapmak üzere gittim. 1955-1960 yıllarında İtalya'da Roma Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde hem lisans hem doktora yaptım. 1961 yılında Türkiye'ye döndüğüm zaman, Deniz Ticareti Hukuku Kürsüsü'nde hocam rahmetli Prof.Dr.Mazhar Nedim GÖKNİL beni yanına asistan olarak istedi. Çünkü İtalya'da "Diritto della Navigazione" yani "Seyrüsefer Hukuku" alanında doktora yapmıştım. İmtihanlı olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne Deniz Ticareti Hukuku kürsüsüne asistan olarak girdim. Avukatlık yazıhanesinden ayrılmıştım. Ondan sonraki çalışmalarım ve dikkatim akademik çalışmalarda yoğunlaştı ve böylece bugünlere kadar geldim. Önce doçent sonra profesör olarak görevime devam ettim. Görevim 1982

---

* Söyleşiyi gerçekleştiren İ.Ü. S.B.F. Araştırma Görevlisi arkadaşımız Sevgi USTA'ya teşekkür ederiz.
Yayın Kurulu

yılına kadar İ.Ü. Hukuk Fakültesi'nde Deniz Ticareti, Hava Hukuku ve Sigorta Hukuku kürsüsünde asistanlık ve doçentlikle geçti. 1982 yılında kuruluş aşamasında olan İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin üçüncü sınıfında Ticaret Hukuku ve Sigorta Hukuku okutmak üzere davet edildim ve bu Fakülte'ye geçtim. O günden beri de bu Fakülte'de ders veriyorum. Ayrıca da SBF'nin birinci sınıflarında, gene 1982 yılından itibaren ki, aşağı yukarı 13 yıl oluyor, Hukukun Temel Kavramları dersini veriyorum. Hukukun Temel Kavramları konusunda yazdığım ders kitabı bu sene dördüncü baskısını yaptı.

Neden tercih ettiğim konusuna gelince; biraz da kendiliğinden oldu. Avukatlık, adliye koridorlarında ve icra dairelerinde iş takibi benim yapıma uymadı sanıyorum. Öğretim üyeliği daha çok yapıma uygun düştü. Öğrencilerle temas etmek, onların havasına girmek ve onlarla beraber olmak adliye koridorlarından daha iyi geldi bana.

Bugünkü akademik ortamla karşılaştığınızda neler söyleyebilirsiniz?

Ben bugünkü akademik ortam ile benim girdiğim yıllarda yani 1960'lı yıllardaki akademik ortamı ve hatta öğrencilik yıllarımda az çok tanıdığım akademik ortamı çok farklı görüyorum. Çünkü akademik ortam, 1980'den önceki dönem ve 1980'den sonraki dönem tamamen başka benim kanaatimce. Bunu çok uzun olarak anlatabilirim ama özet olarak söylemek hatta örnek de vermek gerekirse, 12 Eylül askeri müdahalesinden sonra, biliyorsunuz yeni bir sistemle öğretim başladı, buna YÖK sistemi diyelim kısaca isterseniz. Bu sistemde herşeyden önce öğretim üyeleri arasında bir görevden uzaklaştırma hareketi oldu. Meşhur 1402'likler olayı. 1402'likler olayı nedeniyle akademik nitelikleri çok güçlü olan arkadaşların, örneğin Murat Sarıca gibi, Aydın Aybay gibi, üniversiteden uzaklaştırıldıklarını gördüm. Ayrıca gene, 1402'likler dışında bu 1402'likler olayını protesto için birçok değerli üniversite öğretim üyesinin hem İstanbul'dan hem Ankara'dan kendiliklerinden görevlerinden ayrıldıklarına şahit oldum.

Bu 1402'likler olayı ve protesto için üniversiteden ayrılanların geride bıraktıkları neydi?

1402'lik bir arkadaşımın ve protesto için istifa eden bir değerli arkadaşımın ifadesiyle dediler ki "Sen niye kalıyorsun?" Ama onlar bana dediler ki; aynen terimlerini kullanıyorum. "Hapishanede hocalık yapılır mı?" dediler. Onlar için üniversite bir hapishaneye dönüşmüştü. Ama ben böyle düşünmüyordum. Çünkü orada öğrenciler de vardı. Düşünürken şunu buldum. "Üniversiteler eğer bir hapishaneye dönüşmüşlerse ve

öğrencilerim de orada, hapishanede iseler ben de onlarla beraber hapishanede kalır ve çalışırdım". Ama tam bir cezaevidir diyemeyeceğim. Gene belli ölçüde hem öğretim görevimi, hem bilimsel çalışmalarımı kendi çapımda gerçekleştirdim diyebilirim. Şimdi emekli olmaya yaklaştığım bu günlerde bakıyorum; 1981'den sonra bilimsel yayınım çok daha fazla. Demek ki benim için verimli olmuş, kişisel olarak.

Size göre akademisyenliğin evrensel boyutları ne olmalıdır? Türkiye eğitim öğretim sisteminde yetişmiş, İtalyan öğretim sisteminin tanıdığı bir akademisyen olarak var olan üniversite sistemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Üniversite kendisinde zaten evrensel boyutu olan bir kavramdır. Birçok üniversite birbirlerinin öğretim programlarına bakarak muadelet tanır. Nitekim ben de burada İ.Ü. Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İtalya'da Roma Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne gidince, benim burada görmüş ve imtihanımı vermiş olduğum birçok dersi kabullendiler. Ancak idari bir kararla, bazı temel kabul ettikleri dersleri, örneğin: Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, Ceza Usul Hukuku gibi hukuk dallardan ve bir de bizde eğitim programlarında olmayan derslerden devam ve imtihan zorunluğu koymak suretiyle muadelet tanıdılar. Demek ki, bu da gösteriyor ki, üniversite öğretimi, tabii akademik çalışmalarda dahil, evrensel boyuttadır. Bu da bize şu fikri vermelidir ki, diğer üniversitelerden örnekler almak lazım, hatta biz de örnek olmalıyız. Hem öğretim alanında hem akademik çalışmalar alanında.

Benim değerlendirmem: İtalyan Üniversiteleri bakımından şunu söyleyebilirim. 1980 yılına kadar olan çalışmalarda pek fazla bir fark görmüyorum. Fakat ondan sonraki YÖK denetimi üniversiteler, hatta Fakülteler kendi kendine karar alma mekanizmalarının bir hiyerarşik düzenle gerçekleştirilmesi ile, bu evrensellik niteliğini yitirmiştir. Asıl eleştirilecek nokta yönetim ve idare alanında olmuştur. Öyle ya rektör tayini, dekan tayini, bölümlerin başkanlarını tayini, hatta eski kürsü sisteminin bölümler sistemine dönüştürülmesi hep üniversitelerin evrensellikten uzaklaşmasını ifade ediyordu benim için. O bakımdan üniversiteler evrensellik niteliğinden çok şeyler yitirmiş durumundadır. Bunun tekrar aynı düşüncelere getirilmesi, yabancı üniversitelerle kardeş üniversite olarak işbirliğine girişilmesi, öğretim üyesi ve öğrenci, hatta asistan mübadelesine girişmesi gerekir kanısındayım.

Yalnız bir konuda bir noktaya temas etmek istiyorum. Bu evrenselleşme ve mübadele konusunda Kıta Avrupası yani Fransa, Almanya, İtalya ile işbirliği yapmalıyız. Çünkü bünyemiz onlara daha yakın. Son zamanlarda Amerikan üniversitelerini de

incelemek fırsatını buldum. Çünkü oğlumuz Stanford Üniversitesi'nde okumaya başlayınca ve bitirmek üzere olunca, bunları da inceledim. Amerikan Üniversite sistemi bizimkinden, Kıta Avrupası sisteminden tamamen farklı. Kolej, lise, ondan sonra Üniversite dedikleri, aşamada seçimlik dersler var; temel bir konuda derinleşiyorlar. Bizdeki üniversite uzmanlaşma olayı; yani hukuk fakültesinden hukukçu çıkar, tıp fakültesinden doktor, tabip çıkar orada farklı. Orada üniversiteyi bitirdikten sonra uzmanlaşma başlıyor. Örneğin üniversite bitirdikten sonra hukuk mektebine gidiyorsun hukukçu olmak için veya tıp mektebine gidiyorsun doktor olmak için. O yüzden Amerikan üniversiteler ile işbirliği ve muadeletlerde bu hususlara dikkat etmek gerekir, diyorum.

Genç akademisyenlere neler tavsiye ediyorsunuz?

Çalışmak... Genç akademisyenler herhalde yaşlı akademisyenle beraber olacaklardır. Onun asistanı ya da araştırma görevlisi olacaktır. Yaşlı akademisyenlerin deneyimlerinden yararlanmasını bilmelerini tavsiye ediyorum. Onlara bu tavsiyeler bazen ters de düşse, bunları yabana atmamaları, kendi başlarına karar verip, hareket ederken çok düşünmeleri gerekir kanısındayım. Çünkü sonuçta hem kendileri üzülebilirler, bakarlar ki keşke yapsaydım gelebilirler.

Emekli olurken neler hissediyorsunuz?

Çok normal duygular içindeyim. Emekliliğim yaş haddinden dolayı oluyor. Kendi isteğimle olmuyor. Ben öğrencilerime en verimli olabileceğim bir dönemde hissediyorum kendimi. Bu verimliliğimden daha yararlandırmak isterdim. Ama şimdi bana deniyor ki, siz bize lâzımsınız, ders verme görevine devam edebilirsiniz. Ama benim kanaatime göre akademisyenlik sadece ders vermekten ibaret değil. Bundan memnun olacağım, öğrencilerimden ayrılmış olmayacağım ve verimliliğimden onları yararlandıracağım.

Öte yandan şöyle bir düşüncem var:

67 yaşından sonra devlet yönetmek durumunda olan yaşlı politikacılar var ve bunlar, hiç kendilerini emekli gibi görmüyorlar ve emekli de ettirmiyorlar. İstermişim ben de politikaya atılıp Devlet yönetme işine girseyim, emekli olduktan sonra. Ve nitekim emekli olanlar ister bürokrasiden olsun ister asker olsun hepsi siyaseti düşünüyor, yönetime gelmeyi düşünüyor ve yönetiyorlar. Bize 67 yaşından sonra Fakülte yönetmeyi çok görüyorlar. Bu doğru mu?